Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 18 kwietnia 2024 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (UE) 2015/848 – Postępowanie upadłościowe – Główne postępowanie upadłościowe w Niemczech i wtórne postępowanie upadłościowe w Hiszpanii – Zakwestionowanie spisu inwentarza i listy wierzytelności przedstawionych przez zarządcę we wtórnym postępowaniu upadłościowym – Klasyfikacja roszczeń pracowników – Data, którą należy uwzględnić – Usunięcie aktywów znajdujących się w Hiszpanii do Niemiec – Skład masy upadłościowej we wtórnym postępowaniu upadłościowym – Kryteria czasowe, jakie należy wziąć pod uwagę

W sprawach połączonych C-765/22 i C-772/22

mających za przedmiot dwa wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Palma de Mallorca (sąd gospodarczy nr 1 w Palma de Mallorca, Hiszpania) postanowieniami z dnia 24 listopada 2022 r. (C-765/22) i 25 listopada 2022 r. (C-772/22), które wpłynęły do Trybunału, odpowiednio, w dniach 16 grudnia 2022 r. i 19 grudnia 2022 r., w postępowaniach:

Luis Carlos,

Severino,

Isidora,

Angélica,

Paula,

Luis Francisco,

Delfina

przeciwko

Air Berlin Luftverkehrs KG, Sucursal en España (C-765/22),

oraz

Victoriano,

* Język postępowania: hiszpański.

Bernabé,

Jacinta,

Sandra,

Patricia,

Juan Antonio,

Verónica

przeciwko

Air Berlin Luftverkehrs KG, Sucursal en España,

A**ir Berlin PLC & Co. Luftverkehrs KG** (C-772/22),

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: K. Jürimäe (sprawozdawczyni), prezes izby, K. Lenaerts, prezes Trybunału, pełniący obowiązki sędziego trzeciej izby, N. Piçarra, N. Jääskinen i M. Gavalec, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Luisa Carlosa, Severina, Isidory, Angéliki, Pauli, Luisa Francisca, Delfiny, Victoriana, Bernabégo, Jacinty, Sandry, Patricii, Juana Antonia i Veróniki – A. Martínez Domingo, abogado, oraz M.I. Muñoz García, procuradora,

– w imieniu Air Berlin Luftverkehrs KG, Sucursal en España – L.A. Martín Bernardo, administrador concursal,

– w imieniu rządu hiszpańskiego – A. Ballesteros Panizo, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej – S. Pardo Quintillán oraz W. Wils, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni, po pierwsze, art. 7 ust. 1 i art. 7 ust. 2 lit. g) i h) oraz art. 35 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. 2015, L 141, s. 19) w związku z motywem 72 tego rozporządzenia, a po drugie, art. 3 ust. 2, art. 21 ust. 1 i 2 oraz art. 34 wspomnianego rozporządzenia.

2 Wnioski te zostały złożone w ramach dwóch sporów, pierwszego – między Luisem Carlosem, Severinem, Isidorą, Angélicą, Paulą, Luisem Franciskiem i Delfiną a Air Berlin Luftverkehrs KG, Sucursal en España (zwaną dalej „Air Berlin Hiszpania") w przedmiocie zakwestionowania spisu inwentarza i listy wierzytelności sporządzonych przez zarządcę we wtórnym postępowaniu upadłościowym wszczętym przeciwko Air Berlin Hiszpania na terytorium Hiszpanii (sprawa C-765/22), oraz drugiego – między Victorianem, Bernabém, Jacintą, Sandrą, Patricią, Juanem Antoniem i Verónicą a Air Berlin Hiszpania i Air Berlin PLC & Co. Luftverkehrs KG (zwanymi dalej „Air Berlin") w przedmiocie zakwestionowania czynności polegającej na usunięciu majątku z tego terytorium (sprawa C-772/22).

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 3, 22, 23, 40, 46, 48, 66–68 i 72 rozporządzenia 2015/848 mają następujące brzmienie:

„(3) Prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego wymaga skutecznego i sprawnego funkcjonowania transgranicznych postępowań upadłościowych. Przyjęcie niniejszego rozporządzenia jest konieczne dla osiągnięcia tego celu, który wchodzi w zakres współpracy sądowej w sprawach cywilnych w rozumieniu art. 81 traktatu.

[…]

(22) Niniejsze rozporządzenie uznaje fakt, że wskutek istotnych różnic w prawie materialnym nie byłoby praktyczne wprowadzenie uniwersalnego postępowania upadłościowego, które znalazłoby zastosowanie na obszarze całej Unii [Europejskiej]. Stosowanie bez wyjątku prawa państwa wszczęcia postępowania prowadziłoby wobec powyższego często do trudności. Dotyczy to przykładowo bardzo zróżnicowanych w państwach członkowskich przepisów krajowych o zabezpieczeniach wierzytelności. Również przywileje przysługujące w postępowaniu upadłościowym niektórym wierzycielom ukształtowane są w niektórych przypadkach w całkowicie różny sposób. Podczas kolejnego przeglądu niniejszego rozporządzenia konieczne będzie określenie dalszych środków, które zwiększą przywileje pracowników na szczeblu europejskim. Niniejsze rozporządzenie powinno uwzględnić takie zróżnicowane przepisy krajowe na dwa różne sposoby. Z jednej strony powinno ono przewidywać szczególne regulacje dotyczące prawa właściwego dla praw i stosunków prawnych o szczególnym znaczeniu (np. praw rzeczowych oraz umów o pracę). Z drugiej strony obok głównego postępowania upadłościowego o zakresie uniwersalnym powinny być dopuszczalne także krajowe postępowania obejmujące jedynie majątek znajdujący się w państwie ich wszczęcia.

(23) Niniejsze rozporządzenie pozwala na wszczęcie głównego postępowania upadłościowego w państwie członkowskim, w którym dłużnik posiada główny ośrodek swojej podstawowej działalności. Postępowanie to ma zakres uniwersalny, jego celem jest objęcie całego majątku dłużnika. W celu ochrony różnych interesów niniejsze rozporządzenie pozwala na wszczęcie równolegle z głównym postępowaniem upadłościowym wtórnych postępowań upadłościowych. Wtórne postępowanie upadłościowe może zostać wszczęte w państwie członkowskim, w którym dłużnik ma swój oddział. Skutki wtórnego postępowania upadłościowego ograniczone są tylko do majątku dłużnika znajdującego się w tym państwie. Bezwzględnie obowiązujące przepisy dotyczące koordynacji z głównym postępowaniem upadłościowym gwarantują niezbędną jednolitość postępowania w ramach Unii.

[…]

(40) Oprócz ochrony miejscowych interesów wtórne postępowanie upadłościowe może służyć także innym celom. Sytuacja taka może zaistnieć wtedy, gdy masa upadłościowa dłużnika jest zbyt złożona, aby zarządzać nią w całości, albo gdy różnice w właściwych systemach prawnych są tak duże, że mogą się pojawić trudności związane z rozszerzeniem skutków wynikających z prawa państwa wszczęcia postępowania na inne państwa członkowskie, w których znajduje się majątek. Z tego powodu zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym może złożyć wniosek o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego, jeżeli wymaga tego skuteczne zarządzanie masą upadłościową.

[…]

(46) Aby zapewnić skuteczną ochronę interesów miejscowych, zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym nie powinien mieć możliwości nieuczciwego likwidowania ani przenoszenia masy upadłościowej znajdującej się w państwie członkowskim, w którym umieszczono oddział, zwłaszcza w celu przekreślenia szansy na skuteczne zaspokojenie takich interesów, jeżeli następnie zostało wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe.

[…]

(48) […] W celu zapewnienia wiodącej roli głównego postępowania upadłościowego zarządca w takim postępowaniu upadłościowym powinien posiadać szereg możliwości interweniowania w toczące się w tym samym czasie wtórne postępowanie upadłościowe […].

[…]

(66) W zakresie swojej regulacji niniejsze rozporządzenie powinno określić jednolite normy kolizyjne zastępujące – w zakresie ich zastosowania – krajowe przepisy prawa prywatnego międzynarodowego. O ile nie postanowiono inaczej, zastosowanie powinno znaleźć prawo państwa członkowskiego wszczęcia postępowania (lex concursus). Powyższa norma kolizyjna powinna dotyczyć zarówno głównego postępowania upadłościowego, jak i postępowań miejscowych. Lex concursus określa wszystkie procesowe i materialne skutki postępowania upadłościowego w odniesieniu do dotkniętych nimi osób oraz stosunków prawnych. Określa ono wszystkie przesłanki wszczęcia, prowadzenia oraz zakończenia postępowania upadłościowego.

(67) Automatyczne uznanie postępowania upadłościowego, do którego co do zasady stosuje się prawo państwa wszczęcia postępowania może kolidować z przepisami innych państw członkowskich o dokonywaniu czynności prawnych. W celu ochrony zaufania oraz pewności obrotu w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia postępowania należy przewidzieć szereg wyjątków od ogólnej zasady.

(68) Szczególna potrzeba wprowadzenia regulacji odstępującej od stosowania prawa państwa wszczęcia postępowania istnieje w przypadku praw rzeczowych, jako że prawa te mają szczególne znaczenie dla udzielania kredytu. Ustanowienie, skuteczność i zakres praw rzeczowych powinny być zatem z reguły określane zgodnie z prawem miejsca położenia rzeczy i nie powinny zostać naruszone przez wszczęcie upadłościowego. Uprawniony z tytułu prawa rzeczowego powinien w dalszym ciągu móc dochodzić swojego prawa wyłączenia z masy lub odrębnego zaspokojenia z przedmiotu zabezpieczenia. W przypadku gdy na składnikach majątkowych znajdujących się w państwie członkowskim istnieją prawa rzeczowe przewidziane prawem miejsca ich położenia, ale główne postępowanie upadłościowe prowadzone jest w innym państwie członkowskim, zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym powinien być uprawniony do zgłoszenia wniosku o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego w państwie, w którym istnieją prawa rzeczowe, o ile dłużnik ma tam oddział. Jeżeli wtórne postępowanie upadłościowe nie zostanie wszczęte, wszelka nadwyżka ze zbycia składnika majątkowego obciążonego prawem rzeczowym powinna zostać przekazana zarządcy w głównym postępowaniu upadłościowym.

[…]

(72) W celu ochrony pracowników oraz stosunków pracy skutki postępowania upadłościowego na utrzymanie lub zakończenie stosunków pracy, jak i na prawa i obowiązki wszystkich stron takiego stosunku pracy powinny być określone przez prawo właściwe dla danej umowy o pracę zgodnie z ogólnymi normami kolizyjnymi. Ponadto gdy zakończenie stosunku pracy wymaga zgody sądu lub organu administracyjnego, jurysdykcję do wydawania takiej zgody powinno zachować państwo członkowskie, w którym mieści się oddział dłużnika, nawet jeżeli w tym państwie członkowskim nie wszczęto postępowania upadłościowego. Wszelkie pozostałe kwestie w zakresie prawa dotyczącego niewypłacalności – przykładowo, czy roszczenia pracowników są chronione przez ich uprzywilejowanie oraz zakres takiego uprzywilejowania – są określane przez prawo państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe (główne lub wtórne), z wyjątkiem przypadków, gdy w celu uniknięcia wtórnego postępowania upadłościowego przedstawiono zobowiązanie zgodnie z niniejszym rozporządzeniem”.

4 Artykuł 2 tego rozporządzenia, zatytułowany „Definicje”, przewiduje:

„Do celów niniejszego rozporządzenia:

[…]

5) »zarządca« oznacza osobę lub podmiot, których zadaniem – także w postępowaniu przejściowym – jest:
   i) sprawdzenie i uznanie wierzytelności zgłoszonych w postępowaniu upadłościowym;
   ii) reprezentowanie zbiorowego interesu wierzycieli;
   iii) zarządzanie w całości lub w części majątkiem, co do którego odebrano zarząd dłużnikowi;

iv) przeprowadzenie likwidacji majątku, o którym mowa w ppkt (iii); lub
v) nadzorowanie zarządu własnego dłużnika.

[…]

7) »orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego« obejmuje:
i) orzeczenie właściwego sądu o wszczęciu postępowania upadłościowego lub o potwierdzeniu wszczęcia takiego postępowania; oraz
ii) orzeczenie sądu o powołaniu zarządcy;

8) »chwila wszczęcia postępowania« oznacza chwilę, z którą orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego staje się skuteczne, niezależnie od tego, czy jest ono prawomocne;

[…]

11) »wierzyciel miejscowy« oznacza wierzyciela, którego roszczenia przeciwko dłużnikowi powstały w związku z działalnością lub są związane z działalnością oddziału znajdującego się w innym państwie członkowskim niż państwo członkowskie, w którym znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika;

[…]".

5 Artykuł 3 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja międzynarodowa", stanowi w ust. 1–3:

„1. Sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, posiadają jurysdykcję do wszczęcia postępowania upadłościowego (»główne postępowanie upadłościowe«). Głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich.

[…]

2. Jeżeli dłużnik ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności na terytorium państwa członkowskiego, sądy innego państwa członkowskiego są uprawnione do wszczęcia postępowania upadłościowego tylko wtedy, gdy dłużnik ma na jego terytorium swój oddział. Skutki tego postępowania są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego.

3. W przypadku wszczęcia postępowania upadłościowego zgodnie z ust. 1 każde postępowanie wszczęte później zgodnie z ust. 2 jest wtórnym postępowaniem upadłościowym".

6 Artykuł 6 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja w sprawach wynikających bezpośrednio z postępowania upadłościowego i ściśle z nim powiązanych", stanowi w ust. 1:

„Sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium wszczęto zgodnie z art. 3 postępowanie upadłościowe, mają jurysdykcję w sprawach wynikających bezpośrednio z tego postępowania i z nim ściśle powiązanych, takich jak sprawa o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej".

7 Zgodnie z art. 7 rozporządzenia 2015/848, zatytułowanym „Prawo właściwe”:

„1. O ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie (»państwo wszczęcia postępowania«).

2. Prawo państwa wszczęcia postępowania określa przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego, sposób jego prowadzenia i zakończenia. W szczególności określa ono:

[…]

g) jakie wierzytelności mogą być zgłoszone do masy upadłościowej dłużnika oraz sposób postępowania z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu postępowania upadłościowego;

h) zasady zgłaszania, weryfikacji i uznania wierzytelności.

[…]

m) zasady dotyczące nieważności, zaskarżania lub względnej bezskuteczności czynności prawnych dokonanych ze szkodą dla ogółu wierzycieli”.

8 Artykuł 8 tego rozporządzenia, zatytułowany „Prawa rzeczowe osób trzecich”, przewiduje:

„1. Wszczęcie postępowania upadłościowego nie narusza praw rzeczowych wierzycieli lub osób trzecich na materialnych lub niematerialnych, ruchomych lub nieruchomych składnikach majątku dłużnika – zarówno na określonych przedmiotach, jak i na zbiorze nieokreślonych przedmiotów o zmiennym składzie – które w chwili wszczęcia postępowania znajdują się na terytorium innego państwa członkowskiego.

[…]

4. Ustęp 1 nie narusza nieważności, zaskarżalności lub względnej bezskuteczności czynności prawnej zgodnie z art. 7 ust. 2 lit. m)”.

9 Artykuł 10 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Zastrzeżenie własności”, stanowi:

„1. Wszczęcie postępowania upadłościowego przeciwko kupującemu przedmiot majątkowy nie narusza praw sprzedawcy z tytułu zastrzeżenia własności, jeżeli przedmiot ten w chwili wszczęcia postępowania znajduje się na terytorium innego państwa członkowskiego niż państwo wszczęcia postępowania.

2. Wszczęcie postępowania upadłościowego przeciwko sprzedawcy przedmiotu majątkowego po jego dostarczeniu nie uzasadnia rozwiązania lub wygaśnięcia umowy sprzedaży i nie stoi na przeszkodzie nabyciu własności przez kupującego, jeżeli przedmiot ten w chwili wszczęcia postępowania znajduje się na terytorium innego państwa członkowskiego niż państwo wszczęcia postępowania.

3. Ustęp 1 i 2 nie naruszają nieważności, zaskarżalności lub względnej bezskuteczności czynności prawnej zgodnie z art. 7 ust. 2 lit. m)”.

10 Artykuł 13 tego rozporządzenia, zatytułowany „Umowy o pracę”, stanowi:

„1. Skutki postępowania upadłościowego co do umowy o pracę oraz stosunku pracy podlegają wyłącznie prawu państwa członkowskiego właściwemu dla umowy o pracę.

2. Sądy państwa członkowskiego, w którym można wszcząć wtórne postępowanie upadłościowe, zachowują jurysdykcję do wydania zgody na rozwiązanie lub zmianę umów, o których mowa w niniejszym artykule, nawet jeżeli w tym państwie członkowskim nie wszczęto żadnego postępowania upadłościowego.

Akapit pierwszy ma zastosowanie również do organu, który na mocy prawa krajowego jest właściwy do wydania zgody na rozwiązanie lub zmianę umów, o których mowa w niniejszym artykule”.

11 Artykuł 21 rozporządzenia 2015/848, zatytułowany „Uprawnienia zarządcy”, przewiduje w ust. 1 i 2:

„1. Zarządca powołany przez sąd posiadający jurysdykcję zgodnie z art. 3 ust. 1 może wykonywać na terytorium innego państwa członkowskiego wszystkie uprawnienia przysługujące mu na podstawie prawa państwa wszczęcia postępowania, o ile w tym innym państwie członkowskim nie zostało wszczęte żadne inne postępowanie upadłościowe ani nie został zastosowany – wskutek wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego – przeciwny temu środek zabezpieczający. Z zastrzeżeniem art. 8 i 10 zarządca może w szczególności usuwać majątek dłużnika z terytorium państwa członkowskiego, w którym majątek ten się znajduje.

2. Zarządca powołany przez sąd posiadający jurysdykcję zgodnie z art. 3 ust. 2 może w każdym innym państwie członkowskim podnosić okoliczność, na drodze sądowej lub pozasądowej, że po wszczęciu postępowania upadłościowego rzecz ruchoma została usunięta z terytorium państwa wszczęcia postępowania na terytorium tego innego państwa członkowskiego. Zarządca jest także uprawniony do zaskarżania czynności prawnych stosownie do interesu wierzycieli”.

12 Rozdział III tego rozporządzenia, zatytułowany „Wtórne postępowania upadłościowe”, obejmuje między innymi art. 34–36.

13 Artykuł 34 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Wszczęcie postępowania”, stanowi:

„W przypadku gdy główne postępowanie upadłościowe zostało wszczęte przez sąd jednego państwa członkowskiego i uznane w innym państwie członkowskim, sąd tego innego państwa członkowskiego, który posiada jurysdykcję zgodnie z art. 3 ust. 2, może wszcząć wtórne postępowanie upadłościowe zgodnie z przepisami określonymi w niniejszym rozdziale. W przypadku gdy warunkiem wszczęcia głównego postępowania upadłościowego była niewypłacalność dłużnika, niewypłacalności jego nie sprawdza się już ponownie w państwie członkowskim, w którym może zostać wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe. Skutki wtórnego postępowania upadłościowego ograniczają się do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium państwa członkowskiego, w którym wszczęto to postępowanie”.

14 Zgodnie z art. 35 rozporządzenia, zatytułowanym „Prawo właściwe”:

„Jeżeli niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, wtórne postępowanie upadłościowe podlega prawu państwa członkowskiego, na terytorium którego zostało ono wszczęte”.

15 Artykuł 36 rozporządzenia 2015/848, zatytułowany „Prawo do przedstawienia zobowiązania w celu uniknięcia postępowania wtórnego”, stanowi:

„1. Aby uniknąć wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego, zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym może przedstawić w odniesieniu do majątku znajdującego się w państwie członkowskim, w którym mogłoby zostać wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe, jednostronne zobowiązanie (zwane dalej »zobowiązaniem«), że dokonując podziału tego majątku lub sum uzyskanych z jego likwidacji, będzie przestrzegać zasad podziału i kolejności zaspokajania wynikających z prawa krajowego, które przysługiwałyby wierzycielom, gdyby w tym państwie członkowskim wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe. W zobowiązaniu określa się jego przesłanki faktyczne, zwłaszcza co do wartości majątku znajdującego się w danym państwie członkowskim, oraz dostępne sposoby likwidacji tego majątku.

2. W przypadku gdy zgodnie z niniejszym artykułem zostało przedstawione zobowiązanie, to prawem mającym zastosowanie do podziału sum uzyskanych z likwidacji majątku, o którym mowa w ust. 1, do zaliczenia wierzytelności do określonych kategorii i do praw wierzycieli względem majątku, o którym mowa w ust. 1, jest prawo państwa członkowskiego, w którym mogłoby zostać wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe. Skład majątku, o którym mowa w ust. 1, ustala się na moment przedstawienia zobowiązania.

[…]

5. Zobowiązanie jest zatwierdzane przez znanych wierzycieli miejscowych […]. Zarządca informuje znanych sobie wierzycieli miejscowych o zobowiązaniu, zasadach i trybie jego zatwierdzania oraz o zatwierdzeniu lub odrzuceniu zobowiązania.

6. Zobowiązanie udzielone i zatwierdzone zgodnie z niniejszym artykułem ma moc wiążącą względem masy upadłościowej. Jeżeli wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe zgodnie z art. 37 i 38, zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym przekazuje zarządcy we wtórnym postępowaniu upadłościowym wszelkie przedmioty, które usunął z terytorium tego państwa członkowskiego po przedstawieniu zobowiązania, a jeżeli przedmioty te uległy już likwidacji – przekazuje sumy uzyskane z tego tytułu.

[…]”.

16 Artykuł 45 tego rozporządzenia, zatytułowany „Wykonywanie praw wierzycieli”, stanowi w ust. 1, że „[k]ażdy wierzyciel może zgłosić swoją wierzytelność w postępowaniu głównym i w każdym postępowaniu wtórnym”.

Prawo hiszpańskie

17 Zgodnie z art. 231, 232 i 238 Ley Concursal (ustawy – prawo upadłościowe), w brzmieniu nadanym Real Decreto Legislativo 1/2020 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal (królewskim dekretem ustawodawczym 1/2020 w sprawie przyjęcia tekstu jednolitego ustawy – prawo upadłościowe) z dnia 5 maja 2020 r. (BOE nr 127 z dnia 7 maja 2020 r.), legitymacja procesowa przysługuje zasadniczo zarządcy. Jednakże legitymacja ta może zostać przyznana, pomocniczo, wierzycielom, jeżeli zwrócili się oni na piśmie do zarządcy o wszczęcie postępowania, a tenże zarządca nie wszczął go w terminie dwóch miesięcy od wezwania do podjęcia działania.

18 Artykuł 242 ustawy – prawo upadłościowe ma następujące brzmienie:

„Wierzytelnościami w stosunku do masy upadłości są:

[…]

8.° Wierzytelności powstałe w związku z wykonywaniem działalności zawodowej lub gospodarczej przez dłużnika w stanie upadłości po ogłoszeniu upadłości. Przepis ten obejmuje wierzytelności wynikające ze stosunku pracy za ten okres, w tym odprawy z tytułu rozwiązania lub zakończenia umów o pracę, które powstały po ogłoszeniu upadłości […].

[…]".

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

19 Postanowieniem z dnia 1 listopada 2017 r. Amtsgericht Charlottenburg (sąd rejonowy w Charlottenburgu, Niemcy) wszczął główne postępowanie upadłościowe wobec Air Berlin. Spółka ta zaprzestała działalności po wszczęciu tego postępowania. Następnie, na mocy postanowienia z dnia 6 listopada 2020 r., w Hiszpanii wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe dotyczące tej samej spółki, ponieważ posiada ona oddział w Hiszpanii za pośrednictwem Air Berlin Hiszpania.

20 Powodowie w postępowaniu głównym, którzy byli pracownikami Air Berlin Hiszpania, zostali zwolnieni w następstwie zaprzestania działalności przez Air Berlin.

Sprawa C-765/22

21 Powodowie w postępowaniu głównym wystąpili do sądów hiszpańskich w celu zakwestionowania legalności rozwiązania ich stosunków pracy.

22 Wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2018 r. Sala de lo Social de l'Audiencia Nacional (izba pracy i ubezpieczeń społecznych wysokiego sądu krajowego, Hiszpania) stwierdziła nieważność rozwiązania stosunków pracy ze skutkiem od dnia 24 listopada 2017 r. ze względu na to, że nie ustalono, by zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym wszczął w Hiszpanii postępowanie upadłościowe w celu uzyskania zgody sądu upadłościowego, i ze względu na to, że nie przekazał on przedstawicielom prawnym pracowników obowiązkowej dokumentacji.

23 Ponieważ spółka Air Berlin nie miała możliwości przywrócenia powodów w postępowaniu głównym do pracy na ich stanowiska pracy, zasądzono od niej wypłacenie im określonych kwot tytułem odprawy i wynagrodzeń niepobranych w trakcie postępowania kwestionującego rozwiązanie stosunków pracy.

24 Powodowie w postępowaniu głównym, będący wierzycielami miejscowymi w rozumieniu art. 2 pkt 11 rozporządzenia 2015/848, zgłosili swoje wierzytelności w ramach głównego postępowania upadłościowego wszczętego w Niemczech i w ramach wtórnego postępowania upadłościowego wszczętego w Hiszpanii, na podstawie art. 45 ust. 1 rozporządzenia 2015/848.

25 W ramach głównego postępowania upadłościowego wierzytelności te zostały uznane za uprzywilejowane, ponieważ zgodnie z prawem niemieckim uważa się je za wierzytelności w stosunku do masy upadłości. Natomiast w ramach wtórnego postępowania upadłościowego wyznaczony zarządca uznał, że wierzytelności powodów w postępowaniu głównym były „wierzytelnościami upadłościowymi", zaklasyfikowanymi w konsekwencji do kategorii wierzytelności korzystających z uprzywilejowania ogólnego i zwykłego. W istocie jego zdaniem zawarte w art. 242 ust. 8 ustawy – prawo upadłościowe odniesienie do wierzytelności wynikających ze stosunku pracy powstałych lub stwierdzonych w drodze orzeczenia sądu po wszczęciu postępowania upadłościowego dotyczy wierzytelności powstałych lub stwierdzonych po wszczęciu wtórnego postępowania upadłościowego, nie zaś tych powstałych lub stwierdzonych po wszczęciu głównego postępowania upadłościowego.

26 Powodowie w postępowaniu głównym wnieśli do Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Palma de Mallorca (sądu gospodarczego nr 1 w Palma de Mallorca, Hiszpania), będącego sądem odsyłającym, powództwo incydentalne mające na celu zakwestionowanie ustanowionej w ten sposób listy wierzytelności w zakresie dotyczącym uznania i kolejności zaspakajania ich wierzytelności. Podnieśli oni, że „ogłoszenie upadłości", o którym mowa w art. 242 pkt 8 ustawy – prawo upadłościowe, siłą rzeczy odnosi się do głównego postępowania upadłościowego, w związku z czym na podstawie tego przepisu ich roszczenia z tytułu zaległego wynagrodzenia powstałe po wszczęciu tego ostatniego postępowania powinny zostać zakwalifikowane jako wierzytelności w stosunku do masy upadłości.

27 Sąd odsyłający uważa przede wszystkim, że ustawa – prawo upadłościowe wydaje się być – jak wynika z art. 7 ust. 1 oraz art. 7 ust. 2 lit. g) i h) w związku z art. 35 rozporządzenia 2015/848 – prawem właściwym dla określenia wierzytelności zgłoszonych do masy upadłościowej dłużnika i sposobu postępowania z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu postępowania upadłościowego.

28 Ponadto sąd ten ma wątpliwości co do daty wszczęcia postępowania upadłościowego, którą należy uwzględnić w celu zakwalifikowania wierzytelności w postępowaniu głównym. Ponieważ orzeczenia hiszpańskich sądów pracy zostały wydane po wszczęciu głównego postępowania upadłościowego, lecz przed datą wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego, wierzytelnościami w postępowaniu głównym są albo „wierzytelności w stosunku do masy upadłości", albo „wierzytelności upadłościowe", w zależności od tego, które postępowanie upadłościowe należy przyjąć na podstawie art. 242 ust. 8 ustawy – prawo upadłościowe.

29 Sąd odsyłający stwierdza, że wykładnia popierana przez zarządcę w ramach wtórnego postępowania upadłościowego jest zgodna z literalną wykładnią art. 242 pkt 8 ustawy – prawo upadłościowe. Sąd ten uważa jednak, że wykładnia ta mogłaby stać w sprzeczności z wykładnią systemową art. 7 ust. 1 i art. 7 ust. 2 lit. g) i h) oraz art. 35 rozporządzenia 2015/848 w związku z motywem 72 tego rozporządzenia w kontekście złagodzonego uniwersalnego postępowania przewidzianego w tym rozporządzeniu.

30 Może tak być tym bardziej, że zgodnie z motywami 23 i 40 tego rozporządzenia jednym z powodów, które uzasadniają możliwość wszczęcia wtórnych postępowań upadłościowych, jest właśnie ochrona miejscowych interesów. W tym kontekście byłoby niespójne, gdyby rozporządzenie 2015/848 przewidywało, że uprzywilejowanie wierzytelności lub kolejność zaspokajania roszczeń pracowników są określane, w interesie ochrony miejscowych interesów,

zgodnie z prawem postępowania upadłościowego państwa wszczęcia postępowania, lecz że stosowanie wspomnianego prawa prowadziłoby do rezultatu szkodliwego dla interesów, które mają podlegać ochronie.

31 W tych okolicznościach Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Palma de Mallorca (sąd gospodarczy nr 1 w Palma de Mallorca) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„W ramach złagodzonego modelu [głównego] postępowania uniwersalnego, ustanowionego rozporządzeniem [2015/848], w którym dozwolone jest wszczęcie postępowań wtórnych mających zastosowanie wyłącznie do majątku znajdującego się w państwie wszczęcia postępowania, czy art. 35 i art. 7 ust. 1 i art. 7 ust. 2 lit. g) i h) [tego rozporządzenia] w związku z motywem 72 [rzeczonego rozporządzenia] można interpretować w ten sposób, że zastosowanie prawa państwa wszczęcia […] wtórnego [postępowania upadłościowego] do „spos[obu] postępowania z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu postępowania upadłościowego" odnosi się do wierzytelności powstałych po wszczęciu […] głównego [postępowania upadłościowego], nie zaś [po wszczęciu] […] wtórnego [postępowania upadłościowego]?".

Sprawa C-772/22

32 W chwili wszczęcia w dniu 1 listopada 2017 r. głównego postępowania upadłościowego spółka Air Berlin posiadała majątek i prawa na terytorium Hiszpanii. Wśród nich znajdowała się wierzytelność z zabezpieczeniem rzeczowym ustanowionym na działkach katastralnych wpisanych do księgi wieczystej rejestru nieruchomości nr 2 w Ciudad Real (Hiszpania), których właścicielem była spółka CR Aeropuertos, SL. Juzgado de primera instancia nº 4 de Ciudad Real (sąd pierwszej instancji nr 4 w Ciudad Real, Hiszpania) wszczął wobec tej ostatniej spółki postępowanie upadłościowe, a spółce Air Berlin przyznano wierzytelność korzystającą ze szczególnego uprzywilejowania.

33 Ponieważ zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym dochodził roszczeń Air Berlin, Juzgado de Primera Instancia nº 4 de Ciudad Real (sąd pierwszej instancji nr 4 w Ciudad Real) postanowił w dniu 10 maja 2019 r. o przelewie kwoty 1 061 291,86 EUR na rachunek powierniczy zarządcy tytułem spłaty wierzytelności korzystającej ze szczególnego uprzywilejowania.

34 Przed dokonaniem tego przelewu Juzgado de Primera Instancia nº 4 de Ciudad Real (sąd pierwszej instancji nr 4 w Ciudad Real) zwrócił się do sądu niemieckiego prowadzącego główne postępowanie upadłościowe o uzyskanie na to zgody i uzyskał dowód jej wydania. Natomiast sąd ten nie został powiadomiony o tym, że w celu zagwarantowania zaspokojenia wierzytelności wynikającej ze stosunku pracy na kwotę 245 996,93 EUR przysługującej jednemu z powodów w postępowaniu głównym Juzgado de lo Social nº 5 de Palma de Mallorca (sąd pracy nr 5 w Palma de Mallorca, Hiszpania) w dniu 24 stycznia 2018 r. dokonał zajęcia zabezpieczającego aktywów i praw związanych z Air Berlin Hiszpania.

35 Powodowie w postępowaniu głównym wnieśli do Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Palma de Mallorca (sądu gospodarczego w Palma de Mallorca), będącego sądem odsyłającym, powództwo o stwierdzenie nieważności czynności, na mocy której majątek został usunięty z terytorium Hiszpanii. W ramach tego powództwa zarzucają oni zarządcy w głównym postępowaniu upadłościowym, że dokonał nieuczciwego przeniesienia majątku znajdującego się w państwie członkowskim, w którym ze względu na istnienie oddziału mogło zostać wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe. Utrzymują oni, że w konsekwencji doszło do naruszenia art. 34 i 36

rozporządzenia 2015/848 oraz motywu 46 wspomnianego rozporządzenia. Wierzyciele miejscowi zostali pokrzywdzeni, ponieważ czynność ta uniemożliwiała im uzyskanie zwrotu ich wierzytelności.

36 Powodowie w postępowaniu głównym dodają, że zostali potraktowani w sposób dyskryminujący w porównaniu z pozostałymi pracownikami w głównym postępowaniu upadłościowym dotyczącym Air Berlin, gdyż nie wypłacono im żadnej kwoty.

37 Sąd odsyłający uważa, że konieczne jest uzyskanie wyjaśnień w przedmiocie wykładni tego rozporządzenia.

38 W pierwszej kolejności sąd ten zastanawia się nad tym, co wchodzi w skład aktywów masy upadłości w ramach wtórnego postępowania upadłościowego, a dokładniej nad kryterium czasowym, jakie należy wziąć pod uwagę przy określaniu składników majątku i praw stanowiących jej część.

39 W drugiej kolejności sąd odsyłający zastanawia się nad ewentualnym bezprawnym i nieuczciwym charakterem czynności polegającej na usunięciu majątku z terytorium, na którym znajduje się oddział.

40 Sąd ten zauważa, że art. 21 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 zezwala zarządcy na usuwanie majątku dłużnika z terytorium państwa członkowskiego, w którym majątek ten się znajduje.

41 W niniejszej sprawie powstaje pytanie, czy na podstawie tych uprawnień zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym może usunąć majątek dłużnika z terytorium państwa członkowskiego, jeżeli wie, że wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego jest prawdopodobne, i to pomimo orzeczenia sądu, w którym zarządzono dokonanie zajęcia zabezpieczającego aktywów.

42 W trzeciej kolejności sąd ten zastanawia się nad prawem wierzycieli do wnoszenia powództw o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawych dokonanych przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym.

43 Sąd ten zauważa w tym względzie, że art. 6 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 wyraźnie stanowi, że sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium wszczęto zgodnie z art. 3 postępowanie upadłościowe, mają jurysdykcję w sprawach o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej.

44 Jednakże sąd ten powziął wątpliwości co do tego, czy powództwo wytoczone przez powodów w postępowaniu głównym jest powództwem o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej w rozumieniu art. 21 ust. 2 tego rozporządzenia w zakresie, w jakim ich powództwo dotyczy czynności dokonanej przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym, a nie przez dłużnika.

45 Nawet jeśli taki zarządca działa w imieniu i na rachunek dłużnika, czynności tej dokonuje nie dłużnik, lecz wspomniany zarządca w ramach wykonywania przyznanego mu w art. 21 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 uprawnienia do usuwania majątku dłużnika z terytorium państwa członkowskiego, w którym majątek ten się znajduje.

46 Sąd odsyłający uważa zatem, że wykładnia art. 21 ust. 2 rozporządzenia 2015/848 jest konieczna w celu ustalenia, czy taka czynność, dokonana przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym, może zostać zaskarżona na wniosek zarządcy we wtórnym postępowaniu upadłościowym.

47 Odpowiedź na to pytanie pozwoli mu bowiem ustalić, czy zgodnie z przewidzianym w art. 232 i 238 ustawy – prawo upadłościowe systemem subsydiarnej legitymacji procesowej wierzycieli wierzyciele miejscowi mają legitymację procesową do wniesienia powództwa w postępowaniu głównym.

48 W tych okolicznościach Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Palma de Mallorca (sąd gospodarczy nr 1 w Palma de Mallorca) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 3 ust. 2 i art. 34 rozporządzenia [2015/848] można interpretować w ten sposób, że majątkiem znajdującym się w państwie wszczęcia […] wtórnego [postępowania upadłościowego], do którego to majątku ograniczają się skutki postępowania, jest tylko majątek istniejący w chwili wszczęcia […] wtórnego [postępowania upadłościowego], nie zaś majątek, który istniał w chwili wszczęcia […] głównego [postępowania upadłościowego]?

2) Czy art. 21 ust. 1 rozporządzenia [2015/848] można interpretować w ten sposób, że decyzja zarządcy w głównym postępowaniu upadłościowym o przeniesieniu majątku dłużnika bez złożenia wniosku o wszczęcie […] wtórnego [postępowania upadłościowego] lub o uniknięciu wszczęcia tego postępowania poprzez przedstawienie jednostronnego zobowiązania zgodnie z art. 36 i 37 [tego rozporządzenia] – w przypadku gdy zarządca ten wie, że istnieją wierzyciele miejscowi, którym przysługują wierzytelności wynikające ze stosunku pracy, uznane wyrokami, oraz zajęcie zabezpieczające dokonane w drodze orzeczenia sądu pracy wspomnianego państwa członkowskiego – jest zgodna z uprawnieniem do przeniesienia majątku dłużnika poza terytorium państwa członkowskiego, w którym majątek ten się znajduje?

3) Czy art. 21 ust. 2 rozporządzenia [2015/848] należy interpretować w ten sposób, że przyznane zarządcy we wtórnym postępowaniu upadłościowym uprawnienie do wniesienia powództwa o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej w interesie wierzycieli ma zastosowanie w sprawie takiej jak niniejsza, w której zmierza się do stwierdzenia bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez zarządcę powołanego w głównym postępowaniu upadłościowym?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

49 Na wstępie należy uściślić, że w zakresie, w jakim rozporządzenie 2015/848 uchyliło i zastąpiło rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. 2000, L 160, s. 1), wykładnia dokonana przez Trybunał w odniesieniu do przepisów tego ostatniego rozporządzenia obowiązuje również w odniesieniu do przepisów pierwszego rozporządzenia, jeżeli przepisy te można uznać za równoważne.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego w sprawie C-765/22

50 Poprzez swoje jedyne pytanie w sprawie C-765/22 sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 7 i 35 rozporządzenia 2015/48, w związku z motywem 72 tego rozporządzenia, należy interpretować w ten sposób, że wymagają one stosowania prawa państwa wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego do sposobu postępowania wyłącznie z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu tego postępowania, a nie do sposobu postępowania z wierzytelnościami powstałymi między wszczęciem głównego postępowania upadłościowego a wszczęciem wtórnego postępowania upadłościowego.

51 W tym względzie, co się tyczy w pierwszej kolejności brzmienia właściwych przepisów, należy zauważyć, po pierwsze, że zarówno art. 7 ust. 1 rozporządzenia 2015/848, który ma zastosowanie do głównego i wtórnego postępowania upadłościowego, jak i art. 35 tego rozporządzenia, który dotyczy wyłącznie wtórnych postępowań upadłościowych, odsyłają do prawa państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie.

52 Tymczasem zgodnie z art. 2 pkt 8 wspomnianego rozporządzenia chwila wszczęcia postępowania oznacza chwilę, z którą orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego staje się skuteczne, niezależnie od tego, czy jest ono prawomocne.

53 Po drugie, art. 7 ust. 2 lit. g) tego rozporządzenia uściśla, że prawo państwa członkowskiego, w którym zostało wszczęte postępowanie, określa w szczególności sposób postępowania z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu postępowania upadłościowego.

54 Z uwag tych wynika, że art. 7 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 jest normą kolizyjną, a kwalifikację tę potwierdza ponadto motyw 66 tego rozporządzenia, wskazujący, że wspomniane rozporządzenie przewiduje jednolite normy kolizyjne zastępujące krajowe przepisy prawa prywatnego międzynarodowego (zob. analogicznie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., Bank Handlowy i Adamiak, C-116/11, EU:C:2012:739, pkt 47).

55 Prawdą jest iż z motywu 72 wspomnianego rozporządzenia wynika, że skutki postępowania upadłościowego względem utrzymania lub zakończenia stosunków pracy, jak i praw i obowiązków wszystkich stron takiego stosunku pracy, powinny być określone przez prawo właściwe dla danej umowy o pracę, a nie przez prawo państwa wszczęcia postępowania upadłościowego. Jednakże w motywie tym wyraźnie wyjaśniono, że wspomniane odstępstwo nie ma zastosowania do kwestii, czy roszczenia pracowników są chronione przez ich uprzywilejowanie, oraz do zakresu takiego uprzywilejowania.

56 Ponadto, ponieważ pojęcia przepisu stanowiącego odstępstwo od zasady powinny być interpretowane w sposób ścisły (zob. podobnie wyroki: z dnia 18 stycznia 2001 r., Komisja/Hiszpania, C-83/99, EU:C:2001:31, pkt 19; z dnia 10 marca 2005 r., EasyCar, C-336/03, EU:C:2005:150, pkt 21), reguła ta musi mieć bez wątpienia zastosowanie do art. 13 rozporządzenia 2015/848, który stanowi wyjątek od zasady lex concursus, uściślonej w motywie 66 tego rozporządzenia.

57 Wynika z tego, że kwestia dotycząca sposobu postępowania z wierzytelnościami takimi jak te rozpatrywane w postępowaniu głównym, powstałymi po wszczęciu głównego postępowania upadłościowego i dotycząca ich uznania i kolejności ich zaspokojenia, jest objęta zakresem stosowania art. 7 ust. 2 lit. g) rozporządzenia 2015/848, który zawiera wyraźne odesłanie do

prawa państwa wszczęcia postępowania. Kwestię tę należy zatem rozstrzygnąć na podstawie lex concursus wskazanego jako właściwe na tej podstawie (zob. analogicznie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., Bank Handlowy i Adamiak, C-116/11, EU:C:2012:739, pkt 50).

58 W drugiej kolejności – taka wykładnia art. 7 i 35 rozporządzenia 2015/848, zgodnie z którą to prawo państwa członkowskiego, w którym wszczęto postępowanie upadłościowe, określa sposób postępowania z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu rzeczonego postępowania, znajduje potwierdzenie w wykładni systemowej tego rozporządzenia.

59 W istocie, po pierwsze, z art. 3 ust. 2 i art. 34 rozporządzenia 2015/848 wynika, że skutki wtórnego postępowania upadłościowego są ograniczone do majątku dłużnika, który znajdował się w dniu wszczęcia tego postępowania na terytorium państwa członkowskiego wszczęcia wspomnianego postępowania (zob. analogicznie wyroki: z dnia 11 czerwca 2015 r., Comité d'entreprise de Nortel Networks i in., C-649/13, EU:C:2015:384, pkt 48; z dnia 14 listopada 2018 r., Wiemer & Trachte, C-296/17, EU:C:2018:902, pkt 40).

60 Po drugie, stosowanie zasady lex concursus w chwili wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego pozwala na łatwe zidentyfikowanie prawa właściwego, przy jednoczesnym poszanowaniu możliwości przyznanej wierzycielom w art. 45 tego samego rozporządzenia zgłaszania ich wierzytelności nie tylko w ramach głównego postępowania upadłościowego, lecz również w ramach każdego wtórnego postępowania upadłościowego.

61 W trzeciej kolejności, mając na uwadze charakter normy kolizyjnej art. 7 rozporządzenia 2015/848, taka wykładnia jest również zgodna z celem tego rozporządzenia, którym nie jest ustanowienie uniwersalnego postępowania upadłościowego, lecz, jak wynika z jego motywu 3, zagwarantowanie skutecznego i sprawnego funkcjonowania transgranicznych postępowań upadłościowych. W tym celu, jak Trybunał miał już okazję orzec, rzeczone rozporządzenie określa zasady jurysdykcji i uznawania oraz zasady dotyczące prawa właściwego w tej dziedzinie (zob. analogicznie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., Bank Handlowy i Adamiak, C-116/11, EU:C:2012:739, pkt 45). Sposób postępowania z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu postępowania upadłościowego, o którym mowa w art. 7, powinien zatem zostać rozstrzygnięty na podstawie lex concursus wskazanego jako właściwe.

62 Z powyższych rozważań wynika, że art. 7 i 35 rozporządzenia 2015/848 w związku z motywem 72 tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że prawo państwa wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego ma zastosowanie do sposobu postępowania wyłącznie z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu tego postępowania, a nie do sposobu postępowania z wierzytelnościami powstałymi między wszczęciem głównego postępowania upadłościowego a wszczęciem wtórnego postępowania upadłościowego.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych w sprawie C-772/22

W przedmiocie pytania pierwszego

63 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 3 ust. 2 i art. 34 rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że majątkiem znajdującym się w państwie wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego jest tylko majątek znajdujący się na terytorium tego państwa członkowskiego w chwili wszczęcia tego postępowania, czy też

pojęcie to obejmuje również majątek znajdujący się na terytorium wspomnianego państwa członkowskiego, w sytuacji gdy zostało wszczęte główne postępowanie upadłościowe, a majątek ten został w międzyczasie usunięty przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym.

64 Przede wszystkim, jak wynika z orzecznictwa przytoczonego w pkt 59 niniejszego wyroku, z brzmienia tych przepisów wynika, że skutki wtórnego postępowania upadłościowego są ograniczone do majątku dłużnika, który w dniu wszczęcia tego postępowania znajdował się na terytorium państwa członkowskiego wszczęcia rzeczonego postępowania.

65 Wykładnię tę potwierdza następnie wykładnia systemowa rozporządzenia 2015/848.

66 W pierwszej bowiem kolejności o ile z brzmienia art. 21 ust. 2 tego rozporządzenia wynika, że zarządca we wtórnym postępowaniu upadłościowym ma prawo podnosić, że rzecz ruchoma została usunięta z terytorium państwa członkowskiego tego postępowania na terytorium innego państwa członkowskiego, o tyle możliwość ta jest wyraźnie ograniczona do czynności usunięcia dokonanych po wszczęciu wspomnianego postępowania.

67 W drugiej kolejności – art. 36 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia przewiduje również, że zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym może przedstawić w odniesieniu do majątku znajdującego się w państwie członkowskim, w którym mogłoby zostać wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe jednostronne zobowiązanie, i to w celu uniknięcia takiego postępowania. W przypadku przedstawienia takiego zobowiązania art. 36 ust. 6 tego rozporządzenia uściśla, że w sytuacji wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego pomimo zobowiązania zarządcy w głównym postępowaniu upadłościowym zarządca ten musi przekazać cały majątek, który usunął z terytorium tego państwa członkowskiego po przedstawieniu zobowiązania.

68 Przepis ten podkreśla wolę prawodawcy Unii, aby ograniczyć skutki wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego w odniesieniu do czynności podjętych przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym.

69 Wreszcie wykładnia art. 3 ust. 2 i art. 34 rozporządzenia 2015/848, która ogranicza majątek znajdujący się w państwie wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego do majątku znajdującego się na terytorium tego państwa członkowskiego w chwili wszczęcia tego postępowania, może pogodzić różne cele realizowane przez to rozporządzenie, które są wymienione w szczególności w jego motywach 23 i 40.

70 O ile bowiem głównym celem wtórnych postępowań upadłościowych jest ochrona miejscowych interesów, o tyle główne postępowanie upadłościowe wywiera skutki uniwersalne, gdyż ma ono zastosowanie do majątku dłużnika położonego we wszystkich państwach członkowskich (zob. analogicznie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., Bank Handlowy i Adamiak, C-116/11, EU:C:2012:739, pkt 40). I tak w systemie tym, jak uściślono w motywie 48 wspomnianego rozporządzenia, główne postępowanie upadłościowe odgrywa w stosunku do wtórnego postępowania upadłościowego rolę dominującą (zob. analogicznie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., Bank Handlowy i Adamiak, C-116/11, EU:C:2012:739, pkt 60). Rozporządzenie 2015/848 realizuje bowiem cel skutecznego i sprawnego funkcjonowania transgranicznych postępowań upadłościowych poprzez koordynację postępowań upadłościowych głównego i wtórnego z poszanowaniem nadrzędności głównego postępowania upadłościowego (zob. analogicznie wyrok z dnia 22 listopada 2012 r., Bank Handlowy i Adamiak, C-116/11, EU:C:2012:739, pkt 72).

71 Z powyższych względów wynika, że art. 3 ust. 2 i art. 34 rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że majątkiem znajdującym się w państwie wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego jest tylko majątek znajdujący się na terytorium tego państwa członkowskiego w chwili wszczęcia tego postępowania.

W przedmiocie pytania drugiego

72 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 21 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym może usunąć majątek dłużnika z terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo głównego postępowania upadłościowego, w sytuacji gdy wie on o istnieniu, po pierwsze, wierzytelności wynikających ze stosunku pracy przysługujących wierzycielom miejscowym na terytorium tego innego państwa członkowskiego, uznanych w orzeczeniach sądowych, a po drugie, o zajęciu zabezpieczającym majątku dokonanym w drodze orzeczenia sądu pracy tego ostatniego państwa członkowskiego.

73 Co się tyczy brzmienia art. 21 ust. 1 rozporządzenia 2015/848, przepis ten stanowi, że zarządca może wykonywać na terytorium innego państwa członkowskiego „wszystkie uprawnienia przysługujące mu na podstawie prawa państwa [członkowskiego]" wszczęcia głównego postępowania upadłościowego, a to „o ile w tym innym państwie członkowskim nie zostało wszczęte żadne inne postępowanie upadłościowe ani nie został zastosowany – wskutek wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego – przeciwny temu środek zabezpieczający". Otóż przepis ten wyraźnie uściśla, że uprawnienia te obejmują uprawnienie do usuwania majątku z terytorium państwa członkowskiego, w którym majątek ten się znajduje, z jedynym zastrzeżeniem stosowania art. 8 i 10 tego rozporządzenia, które dotyczą, odpowiednio, istnienia prawa rzeczowego wierzyciela lub osób trzecich oraz przypadku zastrzeżenia własności.

74 Jak wskazano w motywach 67 i 68 wspomnianego rozporządzenia, wyjątki te, których celem jest ochrona zaufania oraz pewności obrotu w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia głównego postępowania upadłościowego, należy interpretować ściśle i ich zakres nie może wykraczać poza to, co jest niezbędne do osiągnięcia tego celu (zob. analogicznie wyroki: z dnia 16 kwietnia 2015 r., Lutz, C-557/13, EU:C:2015:227, pkt 34; z dnia 22 kwietnia 2021 r., Oeltrans Befrachtungsgesellschaft, C-73/20, EU:C:2021:315, pkt 24).

75 Tymczasem wierzytelności wynikające ze stosunku pracy przysługujące wierzycielom miejscowym oraz zajęcie zabezpieczające majątku, takie jak w sprawie w postępowaniu głównym, nie są tego rodzaju, by uniemożliwić usunięcie majątku z terytorium państwa członkowskiego wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym, chyba że owe wierzytelności lub zajęcie zabezpieczające dotyczą, w świetle prawa właściwego na mocy art. 8 tego rozporządzenia, praw rzeczowych.

76 Taka wykładnia znajduje potwierdzenie w kontekście, w jaki wpisuje się art. 21 ust. 1 rozporządzenia 2015/848.

77 W pierwszej kolejności – art. 21 ust. 2 zdanie pierwsze tego rozporządzenia stanowi, że zarządca we wtórnym postępowaniu upadłościowym może podnosić, że rzecz ruchoma została usunięta z terytorium państwa członkowskiego wszczęcia tego postępowania na terytorium innego państwa członkowskiego „po wszczęciu [rzeczonego] postępowania upadłościowego". W zdaniu drugim tego przepisu dodano, że zarządca jest również uprawniony do zaskarżania czynności prawnych stosownie do interesu wierzycieli. To ostatnie uściślenie posiada użyteczny skutek tylko

wtedy, gdy dotyczy majątku innego niż ten, o którym mowa w zdaniu pierwszym tego przepisu, w związku z czym majątkiem tym jest koniecznie majątek, który został usunięty z terytorium państwa członkowskiego, w którym toczy się wtórne postępowanie upadłościowe przed jego wszczęciem.

78 Artykuł 21 ust. 1 i 2 rozporządzenia 2015/848 gwarantuje zatem, że uprawnienia zarządcy oraz mechanizmy zabezpieczania interesów wierzycieli miejscowych są sformułowane zgodnie z wolą prawodawcy Unii wyrażoną w motywie 46 tego rozporządzenia. Zgodnie bowiem z tym przepisem zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym nie powinien mieć możliwości nieuczciwego likwidowania ani przenoszenia masy upadłościowej znajdującej się w państwie członkowskim, w którym umieszczono oddział, zwłaszcza w celu przekreślenia szansy na skuteczne zaspokojenie takich interesów, jeżeli następnie zostało wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe.

79 W drugiej kolejności – taka wykładnia art. 21 ust. 1 rozporządzenia 2015/848, zgodnie z którą zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym może usunąć majątek dłużnika z terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo członkowskie głównego postępowania upadłościowego, znajduje potwierdzenie w art. 36 ust. 6 tego rozporządzenia.

80 Jeżeli bowiem wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe, podczas gdy zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym przedstawił uprzednio jednostronne zobowiązanie w rozumieniu art. 36 ust. 1 rozporządzenia 2015/848, art. 36 ust. 6 tego rozporządzenia nakłada na tego zarządcę jedynie obowiązek przeniesienia usuniętego przez niego majątku „po przedstawieniu zobowiązania”, co oznacza, że ów zarządca posiada uprawnienie do usunięcia tego majątku. Ponieważ jednostronne zobowiązanie zarządcy jest zaś jedynie uprawnieniem, jak wskazuje użycie czasownika „móc” w art. 36 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia, zakres jego uprawnień, a w szczególności możliwość usuwania majątku, nie może a fortiori być ograniczona, w sytuacji gdy nie przedstawił on żadnego zobowiązania w rozumieniu tego przepisu.

81 Z powyższych względów wynika, że art. art. 21 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym może usunąć majątek dłużnika z terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo głównego postępowania upadłościowego, w sytuacji gdy wie on o istnieniu, po pierwsze, wierzytelności wynikających ze stosunku pracy przysługujących wierzycielom miejscowym na terytorium tego innego państwa członkowskiego, uznanych w orzeczeniach sądowych, a po drugie, o zajęciu zabezpieczającym majątku dokonanym w drodze orzeczenia sądu pracy tego ostatniego państwa członkowskiego.

W przedmiocie pytania trzeciego

82 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 21 ust. 2 rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że zarządca we wtórnym postępowaniu upadłościowym może wnieść powództwo o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym.

83 Zgodnie z tym przepisem zarządca we wtórnym postępowaniu upadłościowym jest uprawniony do zaskarżania czynności prawnych stosownie do interesu wierzycieli. Jak podkreślili powodowie w postępowaniu głównym oraz Komisja w swoich uwagach, krąg osób, przeciwko którym takie powództwo może być wniesione, nie jest zatem w żaden sposób ograniczony.

84 Wynika z tego, że nic w brzmieniu tego przepisu nie pozwala na przyjęcie jego wykładni, która uniemożliwiałaby zarządcy we wtórnym postępowaniu upadłościowym wniesienie powództwa o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej zarządcy w głównym postępowaniu upadłościowym, jeżeli uzna on to powództwo za użyteczne dla interesów wierzycieli.

85 Wykładnia ta jest ponadto zgodna z jednym z zasadniczych celów rozporządzenia 2015/848, który polega, dzięki możliwości wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego, jak wynika z motywów 40 i 46 tego rozporządzenia, na ochronie miejscowych interesów (zob. analogicznie wyrok z dnia 4 września 2014 r., Burgo Group, C-327/13, EU:C:2014:2158, pkt 36).

86 Z powyższych względów wynika, że art. 21 ust. 2 rozporządzenia 2015/848 należy interpretować w ten sposób, że zarządca we wtórnym postępowaniu upadłościowym może wnieść powództwo o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym.

W przedmiocie kosztów

87 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuły 7 i 35 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego w związku z motywem 72 tego rozporządzenia**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   prawo państwa wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego ma zastosowanie do sposobu postępowania wyłącznie z wierzytelnościami powstałymi po wszczęciu tego postępowania, a nie do sposobu postępowania z wierzytelnościami powstałymi między wszczęciem głównego postępowania upadłościowego a wszczęciem wtórnego postępowania upadłościowego.

2) **Artykuł 3 ust. 2 i art. 34 rozporządzenia (UE) 2015/848**

   należy interpretować w ten sposób, że:

   majątkiem znajdującym się w państwie wszczęcia wtórnego postępowania upadłościowego jest tylko majątek znajdujący się na terytorium tego państwa członkowskiego w chwili wszczęcia tego postępowania.

3) **Artykuł 21 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2015/848**

należy interpretować w ten sposób, że:

zarządca w głównym postępowaniu upadłościowym może usunąć majątek dłużnika z terytorium państwa członkowskiego innego niż państwo głównego postępowania upadłościowego, w sytuacji gdy wie on o istnieniu, po pierwsze, wierzytelności wynikających ze stosunku pracy przysługujących wierzycielom miejscowym na terytorium tego innego państwa członkowskiego, uznanych w orzeczeniach sądowych, a po drugie, o zajęciu zabezpieczającym majątku dokonanym w drodze orzeczenia sądu pracy tego ostatniego państwa członkowskiego.

4) Artykuł 21 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2015/848

należy interpretować w ten sposób, że:

zarządca we wtórnym postępowaniu upadłościowym może wnieść powództwo o stwierdzenie bezskuteczności czynności prawnej dokonanej przez zarządcę w głównym postępowaniu upadłościowym.

Podpisy